

wij het ook zijn met hetgeen gelijk is aan zijn opstanding", Rom. 6, 5; vgl. 6, 8; 8, 17 v.; 1 Petr. 1, 3—12; 4, 13; 5, 1¹⁶. Aldus worden verleden, heden en toekomst verbonden. Deze visie op Pasen drukt de geschiedenis niet weg. Het geloof is wezenlijk verbonden met de hoop; de hoop op de voleinding van het heil¹⁷.

Bij Bultmann is het Pasen van de oudste gemeente niets dan heden, het punctuele heden van kerygma en geloof. Jezus is in het kerygma opgestaan¹⁸. In het kerygma wordt nl. het historische feit van het kruis van Jezus gepredikt als de openbaring van Gods bevrijdend oordeel. Paasgeloof is het inzicht in deze betekenis van het kruis en realisatie van deze betekenis. Waar het kerygma geloof vindt, is het kruis van Christus als heilsfeit tegenwoordig en „an das Kreuz glauben heisst, das Kreuz Christi als das eigene übernehmen, heisst, sich mit Christus kreuzigen lassen"¹⁹. En dat is Pasen voor Bultmann, het ware zelfverstaan vanuit het kruis. Het historisch naspeurbare is hier slechts van belang in zoverre het ons de informatie geeft omtrent het enkele feit dat Jezus leefde en aan een kruis stierf en omtrent het paasgeloof der discipelen.

Bij Käsemann is het Pasen van zijn joods-christelijke groep iets anders; ook iets nieuws, vergeleken bij het kruis. Dit nieuwe typeert hij met de

¹⁶ Vgl. hierbij U. Wilckens, „Das Offenbarungsverständnis in der Geschichte des Urchristentums" in W. Pannenberg e.a., *Offenbarung als Geschichte*. Göttingen, Vandenhoeck ²1963, 42—90; 68 v. Wanneer Wilckens, aldaar 69, opmerkt dat Col. 2, 12 en 3, 1 v.v. ontleend zijn aan de „hellenistische Tauftradition", terwijl Rom. 8, 17 evenals 1 Petr. thuishoort in de „hellenistisch-christliche Tradition" en dan in dit verband zegt dat Paulus de ene traditie heeft „umgedeutet" tot de andere, veronderstelt dit een verschil in tradities welke in Wilckens' betiteling ervan niet tot uitdrukking komt; een symptoom ervan, dat het verschil in inhoud ook niet zo groot is? E. Käsemann, „Zum Thema der urchristlichen Apokalyptik", *Zeitschr. f. Theol. u. Kirche* 59 (1962) 257—284; 273 ziet eveneens het verschil duidelijker aanwezig in de achter het Nieuwe Testament liggende tradities dan in de teksten van het Nieuwe Testament.

¹⁷ Terecht spreekt Käsemann, „Zum Thema...", 279 over Paulus als „der klassische Zeuge eines Kampfes gegen den Enthusiasmus im Zeichen der urchristlichen Apokalyptik". Vgl. mijn *Mythologie en eschatologie in 2 Thessalonicenzen* 2 : 1—17. Assen, Hummelen 1961, 4 met de opmerking, dat Paulus „aan de apokalyps een belangrijke functie toekende bij de „Entmythologisierung" van een omgaan met de eschata". Zie ook C. F. D. Moule, „The Influence of Circumstances on the Use of Eschatological Terms", *Journ. Theol. St.* 15 (1964) 10 naar aanleiding van de stelling van H. Köster dat Flp. 3 polemiseert tegen mensen die dachten dat de opstanding reeds geschied was: „If so, this helps, on my showing, to explain the vigorously futurist eschatology of Phil. iii. 20".

¹⁸ R. Bultmann, „Neues Testament und Mythologie", *Kerygma und Mythos* I (² 1951) 46 v.; dezelfde, *Das Verhältnis der urchristlichen Christusbotschaft zum historischen Jesus*. Heidelberg, Universitätsverlag ³1962, 27.

¹⁹ R. Bultmann, *K.u.M.* I, 42.